

P o z i v .

Ko je pred blizo 60 leti vsled sklepa deželni stanov kranjske vojvodine, da se napravi deželni muzej, stanovski zastop 15. februarja l. 1823. razposlal proglas, v katerem je bil natančneje razložen namen novega zavoda, deželo od raznih strani poznavati, napredek kmetijstva in obrtnij pospeševati, umetnost in vednosti širiti, — pokazala se je v vseh krogih ljudstva na Kranjskem gorečnost, objavljenemu pozivu zadostiti ali z darili v denarjih ali s podarjenimi dragocenimi zbirkami, ali s poklonjenimi poedinimi umetnostnimi reči zgodovinskega pomena, ali s prirodnimi stvarmi.

Z djanskim sodelovanjem kranjske kmetijske družbe, katera je muzeju namenjene prirodne stvari in umotvore prejemale in shranjevala in po neutrudljivi marljivosti za nabiranje oskrbnikom muzeja postavljenega grofa Franc Ksav. Hohenwart-a bilo je mogoče, da se je 1. oktobra l. 1831., ko se je otvorila v licealnem poslopji velika muzejna dvorana pri tleh, položil takorekoč temeljni kamen daljnemu razvoju deželnega muzeja.

Odsihmal preteklo je pol stoletja, zanimanje domoljubov za pomnoženje muzejnih zbirk pa ni nič ponehalo in od prejšnih stanov postavljeni skrbniki in tudi poznejši deželni zastop so svojo skrb in pozornost vedno na ta zavod obračali, tako, da je s časom po varčnem gospodarstvu z doneski, ki so dohajali od posameznih osob, narastel muzejni zaklad, ki znaša poleg deželnemu zboru meseca oktobra lanskega leta predloženega izkaza 29.500 gld. denarne vrednosti. Z dohodki tega zaklada se pa komaj pokrijejo navadni stroški muzeja, in bilo je na primer le po velikodušni podpori kranjske hranilnice in družih zaščitnikov deželnega muzeja mogoče, v poslednjih letih iskati in odkopavati preostanke iz predzgodovinske dobe, kar je stalo mnogo denarja.

Na zgorej imenovani način so se zbirke deželnega muzeja sicer znamenito pomnožile, ni pa bilo mogoče, te starinske najdbe primerno na ogled razstaviti, ker so prostori v licealnem poslopji za razstavo teh reči premajhni, deloma pa tudi nepripravni.

Da bi se temu nedostatku prostora odpomoglo, so že deželni stanovi kranjski sklenili, deželni muzej dati v posebno poslopje; pa kaj, ker niso imeli potrebnih pripomočkov za to; pa tudi pozneje, ko je sedanji deželni zastop zadobil veči prostost pri razpolaganji z deželnimi dohodki, ni bilo za misliti na zidanje muzeja, ker je treba prevelikih deželnih priklad, da se pokrijejo pomnožene deželne potrebščine in stroški za stavbe za dobrodelne namene.

Ne more torej zadost hvaležno biti priznanje, da je v tej zadevi kranjska hranilnica stopila na čelo s tem, da je vsled praznovanja poroke Njihove c. in kr. visokosti presvitlega cesareviča Rudolfa s kralj. belgijsko kraljičino Stefanijo v občnem zboru 3. maja l. 1881. visokodušno sklenila: „za ta slučaj, če bode kranjska dežela najpozneje do 10. maja l. 1890. priredila stavbo posebnega muzejnega poslopja in tudi djansko zidati začela, in pričakovaje, da se bode skrbelo za Najviši dovoljenje, da bi se smel ta zavod nazivati „Rudolfinum“ — polovico kupnih stroškov za stavbni prostor in za izpeljavo stavbe poslopja in notranje oprave — a vendar ne več nego 100.000 forintov iz rezervnega zaklada kranjske hranilnice plačati, in to na ta način, da se bodo dajale deželnemu odboru slučajnim plačilnim potrebam primerne svote tako dolgo, da bode izplačana cela a nikakor ne veči pripomoč nego 100.000 forintov, to pa tudi le s tem pogojem, da se bodo v tem novem zidanji pripravili tudi prostori za obrtnjiski muzej in sicer taki, da bodo po previdnosti tukajšnjim potrebam zadostovali, namreč dve prostoriji, ena večja, namreč dvorana in ena manjša delovna soba, in da si hranilnica izrečno pridrži pravico, da ona pritrudi pri izbiranju stavbenega prostora, da je torej od pritrjenja hranilnice odvisno, na katerem kraji in prostoru se ima muzej zidati.“

Deželni zbor kranjski je s hvaležnim priznanjem tega od c. kr. deželne vlade potrjenega sklepa občnega zbora kranjske hranilnice v svoji seji dné 19. oktobra l. 1881. sklenil, še drugi potrebni denar v najvišem znesku 100.000 forintov za zidanje muzeja, ki je preračunjeno v vsem vkup na blizo 200.000 forintov, iz raznih pripomočkov vzeti pod nekaterimi pogoji, izmej katerih se omenijo le ti, da se bode za nameravano prodajo tukajšnjega licealnega poslopja prejeti denar, slučajno pa najemščina za sedanje prostore muzeja obrnila za zidanje novega muzeja in da se bode naprosila tudi mestna občina ljubljanska za primeren prinesek in da se pošlje poziv vsem domoljubom in prijateljem Kranjske, da naj podpirajo stavbo muzeja s prostovoljnimi doneski.

Deželni odbor tedaj svojo nalogo zdaj izvršuje in misli, da sme pričakovati dobrega vspeha od svojega poziva na radodarnost kranjskih prebivalcev in prijateljev naše dežele, ki so pri enakih prilikah še vselej svojo darežljivost in pripomoč sijajno dokazali, kedar je bilo treba podpore za domoljubne in občno koristne namene.

Razdelitev muzeja v zgodovinsko-starinoznanstveni in prirodopisni oddelek je imel kranjski deželni zbor vže l. 1870. v mislih, ko je izdal muzejni statut; v prvem obziru je neobhodno potrebno, da bodo bogati zakladi izvirnega gradiva za kranjsko zgodovino vkup v enem deželnem arhivu spravljani, ki se nahajajo v zbirkah historičnega društva, v deželnem in vicedom-arhivu, potem v muzejnem arhivu, ki se je znatno pomnožil z zbirkami ranjcega barona Erberga iz grada v Dolu pod Ljubljano. Ako dobimo na ta način deželni arhiv, potem bode veliko lažje posluževati se zgodovinskih virov in more se tudi pričakovati, da bodo zasebni ljudje in korporacije svoje zgodovinske listine deželnemu arhivu, če tudi le spraviti in za splošno porabo dajali.

Če se potem pomisli, da so bila na Kranjskem vže v predzgodovinskih časih človeška bivališča, katera so bila še le pred kratkem najdena, ter so v dotičnih učenih krogih po Evropi po pravici vzbudila pozornost, da je bila naša dežela vže ob času Rimskega vladarstva na visoki stopinji omike, kar pričajo rimski kamni, ki so se do naših časov ohranili, in drugi preostanki, kakor tudi, če se pomisli, da bi bil marsikteri do sedaj le malo cenjen spominek iz srednjega veka ali iz poznejšega časa vreden, da bi bil prenešen v glavno mesto dežele in daljnega poškodovanja obvarovan in občemu ogledu objavljen, potem silno terja od nas domoljubje, da se omenjeni spominki preteklosti ohranijo in v pripravnih prostoriščih primerno razstavijo.

Ako se dalje pomisli, da je prirodoznanstveno preiskavanje kranjske dežele, njenega kamenja, prstij, rudnin, sploh njene geološke sestave, njenega živalstva in rastlinstva, njenih klimatičnih in fizikalnih razmer kmetovalcu, rudarju, obrtniku in sploh vsakemu izobraženemu in vsakemu prijatelju prirode neusahljivi vir za poduk in naobraženje in da to bogate in dobro vredjene zbirke znatno olajšujejo, da razstava lepih živalskih skupin v mladih srcih vzbuja veselje k učenju prirodoznanstva in da je take svojemu namenu primerne razstave mogoče le v prijaznih, prostornih prostoriščih napraviti, to pa je opomin k temu, da se napravi prav kmalu novo poslopje za tem namenom potrebne prostorije.

Deželni muzej pa nima samo namena za zbirke kakor do sedaj; po namerah kranjske hranilnice, katerim je tudi deželni zbor pritrnil, ima deželni muzej v prihodnje po mogočnosti svojo delavnost tudi v to smér razvijati, katere se držé obrtni muzeji — naprava novega časa — z razstavami del umetnih obrtnosti, z vzornimi zbirkami za domačo hišno industrijo in umetno obrtnost, kar služi v povzdigo dotične obrtnosti in obrtnih izdelkov in v zboljšanje ukusa pri vsakdanjih potrebah življenja.

Vže dolgo se za Kranjsko živo čuti potreba naprave deželne slikarske galerije — če tudi le skromnega obsega — v probujenje umetnega čutstva domačih za obrazništvo nadarjenih glav, pri tem pa bi se dalo s perijodičnimi razstavami umetnih del za povzdigo čutstva za umetnosti v širjih krogih prav uspešno delovati.

Po tu navedenih okolščinah se kaže nujna potreba naprave novega muzejnega poslopja — če prav še v tako majhen razmerji — tako, da se ne dá več odlašati. To bi se reklo nad lastno močjo obupati, če bi ne poskusili tudi na Kranjskem po izgledu nekaterih sosednih dežel za deželni muzej posebno poslopje postaviti.

Deželni zbor kranjski pa s to stavbo ni hotel le obstoječi potrebi zadostiti, ampak s tem tudi stalen spomin postaviti na svečanost, ki ima biti v teku tega leta v praznovanje šeststoletne zveze kranjske dežele s Habsburško cesarsko hišo. Razun tega pa naj se poslopje, ki se ima zidati, v spomin za cesarsko rodbino veselega dogodka naziva „Rudolfinum“ po sijajnem vzoru plemenitega gojitelja umetnije in znanosti, po Njegovi ces. in kr. visokosti našem presvitem cesareviču Rudolfu, ter bode šla po končanih nekaterih pripravah posebna deželna deputacija prositi Najvišjega dotičnega dovoljenja.

Namen torej ni edino le to, da se postavi dostojen dom mnogovrstnim zbirkam za polno spoznavanje kranjske dežele, njenih zgodovinskih spomenikov in bogatih prirodnih zakladov in njihove uporabe za prvotne izdelke in za obrtnije, in stalnemu gojenju umetništva in znanosti, marveč se ima z nameravano novo stavbo vstvariti tudi stalen spominek na pomembepolno, blagor dežele prouzročivšo dogodbo kranjske zgodovine, in raditega gotovo sinovi dežele ne bodo opustili svojo mnogokrat skazano darežljivost skazati in pri tem domoljubnem početju deželni odbor, ki ima le skromen stavben fond na razpolaganje, blagodarno podpirati.

Ta zadeva se tedaj priporoča najmarljiveji skrbi in najkrepkeji podpori vseh domoljubov, ter se posebno domači časopisi prosijo, da bi to započetje v podporo priporočali. Konečno pa se dostavlja, da bode tukajšna deželna blagajnica sprejemala tudi najmanjše darove, in da se bodo došli darovi v primernih dobah po časnikih razglašali in plodonosno nakladali, dokler se ne bodo v svoj namen porabili.

Od deželnega odbora kranjskega

v Ljubljani, 10. januarja l. 1882.